

Bestemming elders

Het radiootje knettert uit beide luidsprekertjes. Frans draait aan een knop en langzaam gaat het piepen en knetteren over in verstaanbaar geluid. Vier mannen zitten gehurkt in een kelderkast in Zorgvliet, een herenboerderij in de Koegorspolder, tegen elkaar aan geklemd. De keldervloer, die tot in de kast doorloopt, is betegeld met zware groenwitte stenen waarin een motief is aangebracht.

De mannen hebben er geen aandacht voor. Ze negeren de pijn in hun benen en concentreren zich op de radio. Het geluid staat zo zacht dat het bijna onhoorbaar is. Hun gesloten monden staan strak en het zweet loopt uit al hun poriën. Deels door de bedompte hitte, deels door de spanning. Een van hen kucht. Een ander heft een waarschuwende vinger.

De luidsprekers laten drie keer het geluid van een gong horen. De mannen luisteren maar half naar de berichten. Hun nieuws komt aan het eind. Als het komt. Na de laatste berichten klinkt weer drie keer de gong en blijft het stil.

Ze houden hun adem in, bang als zijn iets te missen door een plotselinge ademtocht. Plots kraakt de radio weer even. Een heldere stem dicht *'Les sanglots longs des violons de l'automne'*.

Frans grabbelt het beduimelde vodje papier uit zijn zak, kijkt erop en knikt. Zijn ogen worden vochtig. 'Dit is het, De lange snikken van de violen van de herfst.' Hij steekt zijn hand op om de blijdschap te beteugelen. 'We mogen pas blij zijn als ze het tweede deel laten horen. We zijn er vaker ingetrapt.'

Maar de radio zwijgt, zo lang dat hij op het punt staat hem uit te doen. Dan volgt na een kraak de tweede regel van het Herfstlied van Paul Verlaine; *'Blessent mon coeur d'une longuer monotone'*. De mannen kijken elkaar aan en in het flakkerende kaarslicht knijpen ze elkaar in de schouder. Twee van hen hebben tranen in de ogen. Frans draait de radio uit en spreekt als eerste. 'Verwonden mijn hart in lome monotonie. De mooiste dichtregel die ik mijn leven gehoord heb. William?'

De aangesprokene reageert niet direct, alsof hij naar woorden moet zoeken. 'This... eh... Dit betekent de... eh... invasie. Vannacht.'

Frans knikt, hij heeft het goed begrepen. Hij gebaart de mannen de kast uit. Alle drie vertrekken ze, steeds met een pauze van vijf minuten. Als ze weg zijn wrikt hij een van de zware vloertegels omhoog en verbergt de radio. Daarna plaatst hij de tegel precies op zijn plaats. De anderen hebben geen idee waar de radio verborgen is en dat wil hij graag zo houden. Hij loopt gebukt door de kelder en masseert zijn stijve benen. Nadat hij de zeven treden tellende trap is opgelopen komt hij in de keuken. Daar is alleen William, die somber voor zich uit staart.

'Wat is er?'

'Ik moet gaan terug, Frans. Ik ben nodig aan de front. You understand?'

Natuurlijk, hij begrijpt de gevoelens van de jonge kerel aan de keukentafel goed.

'We zullen zien. Maar nu moet je je gedeisd houden. Obersturmbahnführer Reichswert kan elk moment terugkomen.'

William knikt en verdwijnt naar de schuur.

'Herr Franz, ik moet zeggen dat u ganz netjes voor mij geweest bent. Ik moet helaas afreizen. Groet uw vrouw, bitte.'

Obersturmbahnführer Reichswerts accent lijkt sprekend op dat van Zijne Koninklijke Hoogheid de prins. De man is op de feestavond van het gedicht laat thuisgekomen en heeft direct zijn koffers gepakt. Ze liggen al in zijn statige officierswagen. Nu pompt hij Frans' hand kort op en neer en salueert, waarbij zijn hakken tegen elkaar knallen.

'Waar gaat u heen, als ik vragen mag?'

Reichswert kijkt hem sluw aan. 'Wil uw Engelse vriend in de schuur dat graag weten, Herr Franz?'

De schrik slaat hem om het hart. De Obersturmbahnführer heeft nooit eerder gehint dat hij iets weet en in zijn beleving is William altijd voorzichtig geweest. Een van de knechten kan via de achteringang van de schuur nog snel een van de mitrailleurs halen, die in de paardenruif verstopt liggen, om Reichswert tegen te houden.

De Obersturmbahnführer heft zijn hand op. 'Macht niets, mijn beste. Ik weet al maanden dat hij daar ondergedoken zit. Waarom zou ik nog moeite doen? Voor ons is de oorlog voorbij.' Hij stapt in de wagen en start. 'Als hij naar me vraagt, ik vertrek naar elders.'

Frans slaakt een zucht. Mooi gezegd, maar daar heeft hij niets aan. Niet alle Duitsers zouden zo denken als de Obersturmbahnführer die twee jaar bij hem ingekwartierd heeft gezeten. In ieder geval moet William zo snel mogelijk wegwezen. Hij stapt op zijn fiets en rijdt naar Terneuzen.

William ziet de officier vertrekken. Direct daarna ziet hij Frans wegrijden. Hij draait zich om in het stro. Hopelijk weet de boer waar de man heen gaat. Het bevalt hem hier niet. Natuurlijk, Frans en zijn vrouw zijn aardig en zijn kinderen, vier jongens en een meisje, zien het als één groot avontuur. Ze hebben hem fantastisch opgevangen toen hij onder de modder, druipnat en koud had aangeklopt. Hij heeft stinkende mazzel gehad dat de Duitser die avond, bijna zes maanden geleden, niet thuis was geweest, anders was hij direct opgepakt en afgevoerd.

Frans heeft hem in de schuur verborgen en af en toe een van de blozende dienstmeisjes of een knecht langs gestuurd met eten of nieuws. Alleen 's nachts kan hij naar buiten voor frisse lucht. Geen leven voor een jonge vent. Hij hoort bij zijn maten te zijn. Hij

moet de lucht in, nu zeker, nu de grote aanval is begonnen. Hij mag niet langer lui lakken. William draait zich om en kijkt naar buiten. Zijn besluit staat vast, hij moet zo snel mogelijk Het Kanaal over.

Zijn gesprekken in de haven van Terneuzen bieden geen soelaas. Volgens de vissers is het bijkans onmogelijk om iemand de zee op te smokkelen. De moffen controleren iedere boot grondig en zijn feller dan ooit.

Thuis loopt hij de trap op bij de voordeur en komt op een overloopje. Rechts, drie treden naar beneden, kan hij naar de grote kamer waar zijn kinderen slapen. Links, nog eens drie treden omhoog kan hij naar de echtelijke slaapkamer en de naar wax ruftende logeerkamer, één deur verder.

Hij gaat naar de slaapkamer van hem en zijn vrouw en ploft voorover op bed. Na een tijdje staat hij op en loopt langs de logeerkamer naar de andere kant van het huis. Daar neemt hij de trap naar beneden, om in de keuken uit te komen, die weer verbonden is met de grote hal. Een fantastisch huis voor kinderen, ze kunnen rondrennen wat ze willen.

Tijdens zijn dwaaltocht heeft hij zijn besluit genomen. William moet blijven. Het is te gevaarlijk om te proberen weg te komen uit Nederland. De schuur, tussen de paarden, is geen optie meer. Hij moet in huis komen en in de kelder bivakkeren.

Midden in de nacht schrikt iedereen op door een daverende explosie. Beneden wordt Frans begroet door angstig gegil van de dienstmeiden. De knechten proberen ze tevergeefs te kalmeren.

'Wat is er gebeurd?'

Een van de knechten haalt zijn schouders op. Hij wijst er twee aan. 'Jullie naar de paarden. Ga kijken hoe het met ze is en probeer ze rustig te houden.'

Als hij naar buiten wil lopen wordt hij omver geblazen door een tweede explosie. William komt juichend aanrennen, zijn haar onder het stro. 'It's the Brits.'

Frans krabbelt overeind en knikt. Het spel is echt op de wagen. Hij had gehoopt dat het rustig zou blijven tussen Schapenbout en de Axelse Vlakte, maar twee kraters, één in de tuin en één verderop, in het weiland, vertellen hem dat ze hun deel krijgen. De volgende bom zou het huis of de schuur kunnen raken. Hij gebaart iedereen de kelder in. Daarna gaat hij op een draf naar de schuur en zegt de knechten de paarden in de tuin van het huis te zetten en daarna in de kelder te verdwijnen.

William staat de lucht af te speuren. Naast hem staat legt hij een hand tegen zijn schouderblad. De jongen heeft tranen in zijn ogen.

'It should have been me.'

Frans knijpt even in zijn schouder. 'Dat komt wel, geloof me, dat komt wel.'

'Ik moet gaan. Morgen ga ik.'

'Onmogelijk, William. Ik heb gevraagd of het kon, maar het gaat niet.'

De jongeman schudt koppig zijn hoofd. 'Het moet. Ik moet bij mijn maten zijn. Vechten, you understand?'

Vanzelf, hij begrijpt het maar al te goed. Het volgende moment horen ze een suizend geluid. William drukt hem tegen de grond. De explosie is enorm en doet alle ramen sneuvelen. Het is zo onnozel, hier bereiken ze niks met hun bombardement.

'De spoor, Frans, troops over de spoor. That's why.'

De volgende explosie verandert de rails in smeltend staal. Hij trekt William omhoog en duwt hem naar het huis. Het is te gevaarlijk buiten, ze moeten schuilen.

De volgende dag vertrekt William. Rugzakje op de schouders, geleend van een van de burens, voorzien van dikke hompen zelf gebakken desembrood en op nieuwe klompen. Frans knijpt hard in zijn hand en houdt zijn schouder stevig vast. 'Waar ga je heen?' William schudt zijn hoofd. 'Beter dat je dat niet weet, safer. Noem het maar destination elsewhere. Als het goed gaat zien we elkaar en anders...' Hij trekt met zijn schouders. Bestemming elders is een goede omschrijving. Hopelijk komt de jonge piloot er veilig aan. Hopelijk zien ze hem ooit terug. Hij was van de stoere en vriendelijke Brit gaan houden. Maar hopen op en houden van zijn domme emoties op een zwartgeblakerd continent. William zwaait een laatste keer voor hij over de kapotgeschoten spoordijk klautert.

Maanden na het ondertekenen van de officiële vrede lijkt het leven zijn dagelijkse gang te gaan. De gaten in de velden worden gedicht, de spoordijk is in herstel en iedereen probeert de oorlogsjaren uit zijn geheugen te krassen. Niemand, behalve Frans, denkt meer aan William. Hij heeft zich altijd afgevraagd wat er van de jongen is geworden. Of hij veilig terug is bij zijn charmant ogende vrouw en baby waarvan hij de beduimelde foto had gekoesterd.

Op een mooie herfstzondag stopt er een auto. Een Nederlandse soldaat en een man in burger stappen uit. Frans' hart slaat een slag over. Dit kan niet waar zijn. De soldaat salueert terwijl de burger op hem toeloopt.

'Frans?'

Hij knikt bevestigend. De man wenkt de soldaat.

'We hebben een gift voor u.'

De soldaat overhandigt hem een pakje. 'U bent benoemd tot erfgenaam van deze twee stukken uit de erfenis van Wing Commander Thomas Fitzwilliam Holland the 3rd, Count of Devon.'

Het duurt lang voordat het kwartje valt. Pas als hij het identiteitsplaatje en een kaart in

zijn handen houdt dringt het tot hem door en wordt de blik in zijn lichtgrijze ogen troebel. 'Hoe?'

De man wenkt de soldaat. Hij vertelt terwijl de soldaat als tolk fungeert.

'Fitz is enkele dagen geleden overleden aan verwondingen die hij heeft opgelopen in de laatste dagen van de oorlog. Het identiteitsplaatje wilde hij voor u bestemmen omdat u hem nooit anders gekend heeft als William. De kaart heeft hij zelf gemaakt. Hij vroeg me u te zeggen dat hij zijn bestemming bereikt heeft.'

De kaart is een potloodtekening van een poort, een gele poort met een witte doorgang. In de doorgang staat Destination Elsewhere.

Frans knikt en geeft beide mannen een hand. 'Dank u, dit betekent veel voor me.'

De soldaat salueert en hij en de burger draaien zich om en stappen in de auto. Frans blijft op het erf staan en staat er ver na zonsondergang nog.